

Milutin Ž. Pavlov

LIRSKA GEOMETRIJA JASNO ZATEGNUTIH TETIVA SRPSKE MODERNE

(Nenad Šaponja: *Srećna voda*, Prometej, Novi Sad, 2024)

Da li se može pesnička knjiga raščitavati i kao traktat o biću zatečenom u prostoru i vremenu? Nije li pesnik *centrifugalni igrač* na bini, spreman da se suoči sa punim osvetljenim krugom sopstvenog *bitka*, zagledan u beskrajni niz koncentričnih krugova, pun naslutno večnog razaznavanja ko bi mogao biti *on* sebi samom kao sazajna nemoć? Mnogi naši kostimi skrojениh knjiga, u šivenoj dramaturgiji životne pozornice, jesu tendenciozno *sasvim maskirani u sutra*. Svi ti dizajnirani štoferaji, mikroskopski viđeni u radionici lirskog šnajderaja Nenada Šaponje, jesu *paučina-sta*, i sasvim ogoljeno rečeno, *jedina odela / ona u kojima se osećamo dobro, svoji na svome*, samoljubno iliti narcisoidno pred raspričanim laskavcima koji sličje potopu. To lice-merje fariseja sasvim je vidljivo. Otuda, valja zaći dublje i

sažetije u razotkrivanju bivstvovanja u vremenu. Martin Hajdeger kaže: „Bitak jest to što se pokazuje u čistom motrećem opažanju, i samo to viđenje otkriva bitak.” Šaponja jeste zaglednik koji istorijsku daljinu pretvara u blizinu, jer senke, poput duhova, kojima su, koliko juče, bili opsednuti Šekspir, pa i Dostojevski njim samim, te iste *senke su se duboko sakrile, u naša tela*. To je polazno pokazna anatomija lirskog ega ovoga pesnika.

U čemu je kunst strofiranja Nenada Šaponje? Pa u tome da biti u vremenu znači i sušt merljivosti kada i *ništa* nad samom *nigdinom* ume biti *nešto* što je amplitudiralo od Aristotela do Hajdegera, i opstaje kao eho, i u lirskim akreditivima pesničkog umeća ovoga pesnika. Njegov puni gled u okružje *iz blizine* istodobno je i *davnina iz nigdine* – to je taj važeći refrenski prasak koji se ne može baš mnogo osluhnuti kod inih pesnika, sem retkih kojima pripada Šaponja sa svojim lirskim spekulama (u biblijsim vizurama) i *usred onoga / što beše i biće / moja priča iz davnine, / iz blizine / iz nigdine*. Kada, u trenutnu, uočavaš, kao čitalac koji urasta u misli potencijalnog pisca, astralne hodočasnike jezgrom gde opstojava *Svečanost očiju i duše*, shvataš umnoženo, kako poput životne kosine jednog Sifiza: *Pratimo i paramo senke ispred sebe, / oprezno se pridržavajući / uz njihovo ništa*.

Izgovorna licemerja, počesto nevidljivih reči, ogoljena su, i kako onda u ogledalu duple ekspozicije, kada sevne svetlost *prepoznati / pravu reč, / i pravu dušu, / u isto vreme?*

Šaponja jeste lirik sinteze onoga što se našlo u srpskoj lirici dvadesetog veka, i nasve je okrenut srpskoj *moderni*, čiji je pouzdani začetnik Todor Manojlović. Šaponja jeste obnovitelj tog istog trepeta sa psihogenim uglomerom u kvadraturi *moderne*. On telegrafski upitno strofira: *Kako u svetu koga nema / stvoriti svet koga ima?* Slične upitanosti pratile su i netrenke Rastka Petrovića. Zar Šaponja ne asocira na *glad* Rake Drainca koja je beskrajna: *O da, imam sve, kada nemam ništa* u prologu lirske orakule *Srećna voda?* Reč je o jednostavno uzvišenoj pesmoslovljiji upitno razložnoj: *Da li sam igde, kada tebe nema?* To je taj baladični tonus dok *Trajemo u slutnji, / živimo u iščekivanju, / van koga nas nema*. Tek koliko si u onom drugom bićeš i u sebi samom.

Svaka osama je sva u prizivu naših čula. O tome najbolje svedoče dela nastala iz predstave koju nam predočavaju slovni znaci peščanih dina. Nije nam samo Artur Šopenhauer ukazivao na to koliko je svet *predstva* koju živimo. Filozofija i umetnost, uopšte, opismenjavaju ljudsku duševnost.

Scenska *rasveta sna* mogla bi biti lirika Nenada Šaponje koja komplimentarno skrozira i sumatristički prtljag zatečen u koferu Miloša Crnjanskog. Hamletiziranje ovoga pesnika nije bez smisla, važi kao pouzdana kućna adresa. Otuda i smem kazati da zateže streloviti luk u punoj tetivnosti Todor Manojlović – Nenad Šaponja, jer njegov *tren* jasno ukazuje kako *Ceo život / pahulju na dlanu nosim*. Stihovi ovoga pesnika jesu munjevit baletski zaokret kada *sjaj bića paket tela postaje*. Sklon sam poverovati, da viđeno sa mrežasto ulovljene strane Sigmunda Frojda, ova pesnička čarolija tka sebe samu na razboju čija je potka iliti osnova, priklonjena snohvatu: *Tvrđava u koju se ne ulazi. / Vrata do kojih se ne dolazi. / San koji se ne tumači. / Slutnja u koju se ne stiže*.

Uostalom, kako veli Vladimir Nabokov, književni laborant: „Postoje tajne tačke, subliminalne koordinate pomoću kojih se kartografiše knjiga.”

I sam pesnik, u iskušenju stihovanja, podvlači da je lirika u ogledalu *srećne vode*, u punom smislu iskaznog stiha *čarolija izrasla do sna*, jer nema nam sreće ako nismo odbovali tugu.

Elementarnu književnu spekulaciju korespondiranja Nenada Šaponje čini geometrija trougla:

- začudna melanholija koja nas slutno prati poput lirike Edgara Alana Poa,
- uz apsurdne sekvence koje je potpisivao i Alber Kami,
- a tu je i asocijativno zagledno prelamanje svetlog i tamnog stiha za čijim finesima je tragao Endre Adi (zar ovaj sazvedni geometrizam nije sam po sebi komplimentarno jasan), tačka.

Pred nama je lirski prasak pune regeneracije tame i svetla, koloritna omama koja oscilira finim nijansama poput slika Eduarda Manea. To su vam nijanse blagih obrisa – bez raskršća, vertikale i horizontale punog prepleta. Osnovna fonema ove lirike s prologom i epilogom jeste oranž flaute i teget baršunastog baritona. Kao senka mogla bi biti apotekarska vaga vremenske filigranije u prostoru. Ima ukroćenog zatišja, nema nagline u omeru stihovanja. Pesnik je sav u prizivu Mojsija koji hodajući po vodi raspoznaje senke onih pred kojima glasom mudre zakonitosti razastire reči. I pesnikove fatamorga-

ne su opipljive, jer sama zbilja u opasnom priviđenju nije zaludno uknjižena upitanost: *A odbrana od sveta, pitanje ono, / koliko li tebe ima još u njoj?*

Samo fatalni utopisti mogu pripovedati o kraju istorije koga nema i kojeg neće biti u kosmogoniji koju pulsirajući egzistiramo, još, u tesno skrojenim *paučinastim* šinjelima vazda posrnule soldateske. Široko je uska paučina našeg insektarijuma i za ose i za muve zunzare sa olakim komarcima životnog buvarnika.